

Київський національний університет культури і мистецтв

КАФЕДРА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Силабус освітньої компоненти

Назва компоненти: **Етнографія**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Сторінка компоненти в Moodle:

<https://elearn.knukim.edu.ua/course/view.php?id=3389>

Сторінка компоненти в електронній бібліотеці:

<http://91.217.179.134:9100/libr/DocSearchForm>

Викладач: **Сінельнікова Валентина Володимирівна**, кандидат історичних наук, доцент (лекції, підсумковий контроль)

Опис освітньої компоненти

«Етнографія» є обов'язковою освітньою компонентою загальної підготовки фахівців спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Метою викладання ОК «Етнографія» є формування у здобувачів вищої освіти фундаментальних знань про походження українського етносу та етносів, що населяють територію сучасної України. Системне вивчення і засвоєння знань з історії українського етносу, його походження та розселення, основних проявів етнічних звичаїв та традицій, культури, фольклору, психології забезпечує формування цілісного уявлення про традиційну українську культуру, її генезу та сучасні прояви. Вивчення етнічної картини України, особливостей взаємодії різних етнічних груп та основних етапів формування українського народу сприяє популяризації знання про українську культуру, формує громадянську та професійну позицію.

Ключові слова: етнос, народ, нація, етногенез, етнічні процеси, Україна, етнічна територія, діаспора, автохтонний, звичай, обряд, традиція, етнонім, історико-етнографічні області, міграція, народні знання, національна меншина, етнографічна група, мова, діалект, етнографія, етнологія.

У результаті вивчення освітньої компоненти здобувачі вищої освіти повинні набути такі програмні компетентності:

Загальні:

- ЗК1. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.
- ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя.
- ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання (програмні результати навчання)

- РН06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.
- РН09. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації
- РН17. Мати навички самостійного визначення освітніх цілей та навчання, пошуку необхідних для їх досягнення освітніх ресурсів

Передумови вивчення освітньої компоненти

Освітня компонента «Етнографія» відноситься до освітніх компонент загальної підготовки і орієнтована на підвищення гуманістичної складової при підготовці бакалаврів. Освітня компонента знаходиться в логічному і змістовно-методичному взаємозв'язку з іншими освітніми компонентами, такими, як: «Історія України», «Історія культури», «Філософія» та ін.

Тематичний план освітньої компоненти

Розділ 1. Предмет теорії української етнографії

1.1. Вступ до вивчення освітньої компоненти «Етнографія». Предмет,

завдання, джерела та основні поняття курсу

1.2. Основні етапи становлення і розвитку етнографії України. Українська етнографія як самостійна галузь знань

1.3. Етногенез українців

1.4. Історико-етнографічне районування України та його особливості

1.5. Формування української етнічної території та антропология національного складу населення України

1.6. Антропологічне районування українців

1.7. Етнічний склад населення сучасної України

1.8. Українська діаспора

Розділ 2. Матеріально-духовна та світоглядна система українців

2.1. Традиційний господарський комплекс українців

2.2. Житло та засоби комунікації

2.3. Традиційний український одяг: генеза та його роль в сучасній культурі

2.4. Побут та соціальна взаємодія в українському суспільстві

2.5. Сімейні відносини та родинна обрядовість

2.6. Вірування, повір'я, звичаї і свята українського народу

2.7. Українська мова як визначальний чинник етнотворення. Народні знання, світоглядні уявлення, мораль

2.8. Усна народна творчість

Технічне і програмне забезпечення

Ноутбук або персональний комп'ютер, мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернету, аудіо та відеоапаратура для комунікації та виконання самостійних завдань, проходження тестування (поточний, рубіжний і підсумковий контроль).

Програмне забезпечення для роботи з освітнім контентом компоненти та виконання передбачених видів освітньої діяльності: браузер (Google Chrome, Mozilla, Firefox, Safari, Opera), Zoom, MS Office (Word, Excel), платформа Youtube, Moodle.

Рекомендовані джерела інформації

Публікації науково-педагогічного працівника за темою освітньої компоненти

1. Сінельнікова В.В. Українці Нижнього Поволжя: історія і сьогодення: *монографія*. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 336 с.: дод.
2. Сінельнікова В.В., Овчаренко С.В., Базелюк Ю.В. Нематеріальна культурна спадщина України: народне декоративно-прикладне мистецтво. *Методичні рекомендації з вивчення дисципліни для студентів мистецьких ЗВО*. Київ, КНУКіМ, 2020. 56 с.
3. Сінельнікова В.В. Політичні та економічні передумови появи українських поселень у Поволзьких степах у ХУІ – ХІХ століттях. *Народна творчість та етнографія*. 2005. №5. С. 100 – 104.

4. Сінельнікова В.В. З історії та побуту українських чумаків у Нижньому Поволжі. *Народна творчість та етнографія*. 2006. №3. С. 35 – 41.
5. Сінельнікова В.В. До історії заселення Волзьких степів: роль українців у залюдненні Нижнього Поволжя. *Культура і мистецтво у сучасному світі: Наукові записки КНУКіМ*. Випуск 8. Київський національний університет культури і мистецтв. Київ, 2007. С. 118–125.
6. Сінельнікова В.В. Календарна обрядовість українських переселенців Нижнього Поволжя: свята весняного циклу. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: Наук. журнал*. Київ: Міленіум, 2009. №3. С. 109 – 114.
7. Сінельнікова В.В. Українські чумаки у нижньому Поволжі: особливості житла та господарства (історико-етнографічний нарис середини XVIII – початку XIX століття). *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: Наук. журнал*. Київ : Міленіум, 2011. № 2. С. 168–172.
8. Сінельнікова В.В. Традиційна календарна обрядовість українців Нижнього Поволжя: літні свята. *Вісник КНУКіМ: зб. наук. праць*. Вип. 32. Київський національний університет культури і мистецтв. Київ, 2015. 156 с. Серія «Мистецтвознавство». С. 87–94.
9. Сінельнікова В.В. Особливості побуту українців Нижнього Поволжя: хата і подвір'я (друга половина XVIII – середина XX ст.). *Імідж сучасного педагога: електронне наукове фахове видання*. 2017. №5 (174). С. 44 – 48.

Основна література

1. Вівчарик М. М., Капелюшний В. П. Українська нація: витоки, становлення, сьогодення. Київ, 2003.
2. Глушко М. Історія народної культури українців: навч. посіб. Львів : ЛНУ, 2018.
3. Кафарський В., Савчук Б. Етнологія: підручник. Київ, 2006.
4. Культура і побут населення України : навч. посіб. для вузів. В. І. Наулко (кер.), Л. Ф. Артюх, В. Ф. Горленко та ін.; голов. ред. С. В. Головка. Вид. 2-ге, допов. та переробл. Київ : Либідь, 1993. 284 с.
5. Тиводар М. Етнологія. Київ, 2004. <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/11/%d0%a2%d0%b8%d0%b2%d0%be%d0%b4%d0%b0%d1%80-%d0%9c-%d0%95%d1%82%d0%bd%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f-2004.pdf> (дата звернення 26.06.22).
6. Українська етнологія: навч. посіб. / за ред. В. Борисенко. Київ, 2007. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000857 (дата звернення 26.06.22).
7. Сегеда С. Антропологічний склад українського народу. <http://litopys.org.ua/segeda/se03.htm> (дата звернення 26.06.22).

Допоміжна література

1. Вовк Ф. К. Студії з української етнографії та антропології. Харків, 2015.
<https://diasporiana.org/folklor/1043-vovk-f-studiyi-z-ukrayinskoyi-etnografiyi-ta-antropologiyi/> (дата звернення 26.06.22).
2. Войнович В. Українська міфологія. Київ, 2003.
3. Гримич М. В. Традиційний світогляд та етнопсихологічні константи українців. Київ, 2000.
4. Ігнатенко І. Етнологія для народу. Свята, традиції, звичаї, обряди, прикмети, вірування українців. КСД, 2016. 320 с
5. Лозко Г.С. Українське народознавство. Київ: Укр. письменник, 2004. 222 с.
6. Матейко К. Український народний одяг. Етнографічний словник. Київ, 1996.
7. Пономарьов А., Косміна Т.В., Боряк О.О. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 640 с.
8. Пономарьов А.П. Українська етнографія : курс лекцій : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Либідь, 1994. 316, [1] с. : іл. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0002191 (дата звернення 26.06.22).
9. Сегеда С. У пошуках предків. Антропологія та етнічна історія України. Київ: Наш час, Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2013. 432 с.
10. Українська минувшина: Ілюстрований історико-етнографічний довідник. Київ, 1994. <https://archive.org/details/ukrainska0minuvshina/page/n7/mode/2up> (дата звернення 26.06.22).

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Весільний спадок. Документальний фільм. <https://www.youtube.com/watch?v=2oUxozBmQrA> (дата звернення 26.06.22).
2. Електронна бібліотека «Україніка» <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB>
3. Етнографія України <http://ethnography.org.ua/> (дата звернення 26.06.22).
4. Етнографія українців: навч. посіб. / за ред. проф. С. А. Макарчука; вид. 3-є, перероб. і доп. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. 711 с. https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/11/Etnohrafiia-ukraintsiv_2015_z-red.-Makarchuka.pdf (дата звернення 26.06.22).
5. Іван Огієнко. Українська культура. *Аудіокнига.* <https://www.youtube.com/watch?v=h8Rn6Twjpcs> (дата звернення 26.06.22).
6. Культура і побут населення України : навч. посіб. для вузів. В. І. Наулко (кер.), Л. Ф. Артюх, В. Ф. Горленко та ін.; голов. ред. С. В. Головка. Вид. 2-ге, допов. та переробл. Київ: Либідь, 1993. 284 с. <https://archive.org/details/pob1993/page/9/mode/2up> (дата звернення 26.06.22).
7. Культура і побут населення України : навч. посіб. для вузів. В. І. Наулко (кер.), Л. Ф. Артюх, В. Ф. Горленко та ін.; голов. ред. С. В. Головка. Вид. 2-ге, допов. та переробл. Київ: Либідь, 1993. 284 с. *Аудіокнига.* <https://www.youtube.com/watch?v=SIWEckc8UYE> (дата звернення 26.06.22).

Політика вивчення освітньої компоненти

Освітня компонента передбачає роботу в колективі. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики.

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в дистанційному (онлайн) режимі за погодженням із керівником курсу, з презентуванням виконаних завдань під час консультації викладача.

Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Ліквідація заборгованості відбувається протягом 1-го тижня після встановленого терміну. Завдання, які не є виконаними у встановлений термін, оцінюються викладачем в межах 50% звичайної оцінки.

Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності: при використанні Інтернет-ресурсів та інших джерел інформації здобувач вищої освіти повинен вказати джерело, використане під час виконання завдання.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями (не більше 25%) за умови наявності відповідних посилань.

У разі виявлення факту плагіату здобувач вищої освіти отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати завдання.

Силабус затверджено на
засіданні кафедри музичного мистецтва
від 28 червня 2022 року,
протокол № 25